

TISHLARNI ATRAVMATIK OLIB TASHLASHNING YANGI JIHATLARI

Mansurov Abduhoshim Abduvaliyevich

Andijon davlat tibbiyot instituti
jarrohlik stomatologiyasi kafedrası assistenti.

Annotatsiya. Ushbu maqolada tishlarni atravmatik olib tashlash usullarining zamonaviy jihatlari ko‘rib chiqiladi. An‘anaviy jarrohlik usullariga nisbatan kamroq invaziv bo‘lgan bu texnologiyalar bemorlar uchun qulayroq va og‘riqsizroq hisoblanadi. Maqolada yangi usullar, asbob-uskunalar va ularning afzalliklari haqida ma‘lumot beriladi. Shuningdek, tishlarni olib tashlash jarayonida yumshoq va qattiq to‘qimalarni minimal shikastlantirish tamoyillari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: atravmatik ekstraktsiya, tish jarrohligi, minimal invaziv usul, alveola himoyasi, og‘riqsiz davolash

Tishlarni olib tashlash – stomatologiyada eng keng tarqalgan jarrohlik amaliyotlaridan biri. An‘anaviy ekstraktsiya usullari ba‘zan og‘riq, shikastlanish va asoratlarni bilan kechadi. Bugungi kunda stomatologiyada tishlarni atravmatik olib tashlash texnologiyalari rivojlanib, bemorlarning reabilitatsiya jarayonini tezlashtirish va davolash sifatini yaxshilashga yordam bermoqda.

Shuni ham aytish joizki, sog‘lom parodontning anatomiyasi va fiziologiyasi tabiiy tish qatori, jag‘lar va og‘iz bo‘shlig‘i atrof muhiti bilan bog‘liq holda tavsiflanadi. Parodont tishlarning ishlashi va okklyuzion aloqalari paytida tayanch sifatida xizmat qiladi.

U alveola qoplami, milk, tsement, parodontal birikma va alveolyar suyakning shilliq qavatidan iborat. Embrional kelib chiqishi, tarkibi, normal fiziologik variatsiyalarga ega gistologik va klinik ko‘rinishi, ularning sog‘liqdagi munosabatlarini tushunishga va patologiyada yuzaga keladigan jarayonlarni tushunishga yordam beradi.

U parodont komponentlarning makroskopik, mikroskopik va rentgenografik detallarini o'z ichiga oladi. To'qimalar kompartmentining tafsilotlarini, ulardagi hujayralarni va hujayra mahsulotlari va hujayralarining o'zaro aloqasini bilish parodontning funktsional ishini yaxshiroq tushunishga imkon beradi. Parodontning qarishi va normal rivojlanishiga javob, shuningdek, tashqi ko'rinishdagi o'zgarishlar, xususiyatlar va funktsional va fiziologik ogohlantirishlarga bo'lgan munosabatlarni yaxshiroq tushunish uchun uning makroskopik, mikroskopik va rentgenografik o'zgarishlariga nisbatan muhokama qilinadi.

Tishlarning tayanch tuzilmalarni tashkil etuvchi tarkibiy qismlarni to'liq anglash tizimning interaktiv va adaptiv xususiyatlarini baholash uchun zarur bo'lgan boshlang'ich nuqtani, shuningdek, parodontning patologik, normal va ortiqcha yuklamali fiziologiyalarda qanday o'zgarishini va stressni keltirib chiqaruvchi tarkibiy qismlarning yallig'lanishini keltirib chiqaruvchilarni bilishni ta'minlaydi.¹

Eng keng tarqalgan stomatologik kasalliklar:

- Karies - tish qattiq to'qimalarining yemirilishi.
- Tish toshi - oziq-ovqat qoldiqlari, bakteriyalar va hujayralardan iborat qattiq qatlam.
- Parodontit - tish atrofidagi to'qimalarning yallig'lanishi.
- Gingivit - milklarning tish-milk birikmasi buzilmasdan yallig'lanishi.
- Periodontit - tishning ildiz pardasi va ildiz oldi to'qimalarining yallig'lanishi.
- Pulpit - tish ichidagi yumshoq to'qimalarning yallig'lanishi.

Og'iz bo'shlig'ining tug'ma va travmatik jarohatlari. Maktab yoshidagi bolalarning taxminan 60% va kattalarning 99% kariyesga ega. Parodontit 35-45 yashar kishilarning 15% ida kuzatiladi. 65-75 yoshda bemorlarning 30% barcha tishlarini yo'qotadi.

¹ Жамалов А.Х., Усманов Р.К. „Стоматологияда замонавий хирургик усуллар“. Тошкент, 2019.

Og'iz bo'shlig'i stomatologik kasalliklarni keltirib chiqaradigan salbiy omillarga moyil:

- Parchalanadigan oziq-ovqat qoldiqlari
- Infeksiyalar
- Ovqat hazm qilish tizimi kasalliklari va moddalar almashinuvining buzilishi
- Ko'p uchraydigan stomatologik muammolarga quyidagilar kiradi:
- Prikusning buzilishi va tishlarning anomal shakli
- Embrional rivojlanishning buzilishi
- Sut tishlarini erta olib tashlash
- Jarohatlar (shu jumladan kasbiy)
- Somatik kasalliklar
- Noqulay ekologik vaziyat
- Irsiy moyillik
- Kuchli ta'sir qiluvchi preparatlarni uzoq vaqt qabul qilish

Atravmatik ekstraktsiya – tishni minimal to'qima shikastlanishi bilan olib tashlashga qaratilgan usul bo'lib, bu implantatsiya yoki protezlash uchun optimal sharoit yaratadi.

Atravmatik ekstraktsiyaning afzalliklari quyidagilardan iborat:

- Og'riq va noqulaylikning kamayishi
- Operatsiyadan keyingi asoratlar xavfini kamaytirish
- Yumshoq va qattiq to'qimalarni himoya qilish
- Tezroq bitish va reabilitatsiya jarayoni

Atravmatik ekstraktsiya jarayonida quyidagi zamonaviy usul va vositalar qo'llaniladi:

- Periotomlar – periodontal bog'lamlarni minimal shikastlantirib kesish
- Elevatorlar – tishni bosim bilan emas, balki siljitish orqali chiqarish

- Piezocerrahi usullari – ultratovush texnologiyasidan foydalangan holda suyak va to'qimalarni ehtiyotkorlik bilan ajratish

Bundan tashqari, og'riq chegarasi subyektiv bo'lsa-da, turli xil odamlarda juda ko'p farq qilishi mumkin bo'lsa-da, periodontal jarrohlikdan keyin og'riq odatda juda zaif va birinchi operatsiyadan keyingi kunlar bilan cheklangan. Bu operatsiya mikroinvaziv usuli amalga oshiriladi, agar, ayniqsa, to'g'ridir. Operatsiyadan keyingi og'riqni ibuprofen yoki asetaminofen preparatlari yordamida osongina oldini olish mumkin. Anesteziya ta'siridan oldin analjeziklarni qabul qilishni boshlash muhimdir. Shunday qilib, og'riq kuchayadi, bu esa ko'proq analjeziklarni talab qiladi. Bemorlarga dastlabki ikki-uch kundan keyin yuzaga keladigan og'riq darhol tibbiy yordam talab qiladigan operatsiyadan keyingi infektsiyani ko'rsatishi mumkinligini tushuntirish kerak.

Xulosa qilib aytganda, tishlarni atravmatik olib tashlash zamonaviy stomatologiyada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu usullar bemorlarning qulayligini ta'minlab, asoratlar xavfini kamaytirishga yordam beradi. Keyingi tadqiqotlar tish jarrohligining yanada samarali va invaziv bo'lmagan yo'llarini ishlab chiqishga qaratilgan bo'lishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Жамалов А.Х., Усманов Р.К. „Стоматологияда замонавий хирургик усуллар”. Тошкент, 2019.
2. Лосев Ф. Ф. Основы хирургической стоматологии. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2019.
3. Кулаков А. А., Николаев А. И. Современные технологии в стоматологии. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2021.
4. Жамалов А.Х., Усманов Р.К. Стоматологияда замонавий хирургик усуллар. – Тошкент: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2019.